

TORBJØRN SEIRING:

En ny stammor for Schøning-slekten

Stamfaren for den nordnorske Schøning-slekten, *Arne Olufssøn* (d. 1641), var sogneprest til Steigen fra 1614 til 1641. En tradisjon om at Steigenpresten skulle være født i Leksvik i Nørd-Trøndelag, er gjengitt i den grundige og fint utformede slektsboken for familien. Men tradisjonen har ikke kunnet etterprøves. Videre arbeid med **utgangspunkt** i slektsnavnet har heller ingen relevans når det gjelder å føre mannslinjen videre bakover. Schøning-navnet kom inn i slekten gjemom *Appolona Schøning* (1694 -1784), som ble gift med Arne Olufssøns sønnesønn Oluf Hartvigssøn (ca. 1656-1746) - den første i den lange rekken av slektsmedlemmer som satt som handelsmenn på Grøtøya i Steigen.

Men om en har måttet nøye seg med å gjengi en overlevering når det gjelder Arne Olufssøns opprinnelse, har en vært enda dårligere stilt når det gjelder hans kone og dermed en av stammødrene for en sentral slekt i nordnorsk administrasjons- og handelshistorie. Forfatteren av Schøningboken og andre som har skrevet om slekten, kjenner ikke engang navnet hennes. Her kan likevel det gamle skattematerialet hjelpe oss et stykke på vei. I kontribusjonsmannallet for Steigen 1652 blir det under Myklebostad oppført to brukere som hver driver 3 våger i gården:

Niels Arenssen og *Enchen Maren*. Om den siste blir det tilføyd i høyre marg: *En Preste Enehe*. Tillegget må være ment å begrunne at Maren satt avgiftsfritt på jorda.

Om bonden *Nils Arnsson* (ca. 1609-90) vet vi at han var sønn av sogneprest Arne Olufssøn, og det må være nærliggende å slutte at *Maren* er enken etter presten. At Steigen skulle ha hatt ansvar for noen annen prestenke enn «sin egen», er helt urimelig. Og siden Arne Olufssøn ble sogneprest i bygda alt 1614, kan det vanskelig være snakk om enken etter hans forgjenger igjen.

Både navnet og den høye skylda viser ellers at Myklebostad var en virkelig storgård, og siden jorda hørte under Steigen prestebol, er det samlet sett greit å forstå hvorfor en prestenke og en prestesønn endte som oppsittere nettopp der. Marens halvpart av Myklebostad ble etter henne bygslet til *Hartvig Arnsson* (ca. 1611-91) - den andre vi kjenner av Arne Olufssøns sønner og farens ettermann som sogneprest til Steigen. Også brukerfølgen blir dermed et støttepunkt for at Maren var enke etter herr Arne.

Siden farsnavnet til Maren ikke finnes belagt, ligger hennes herkomst i utgangspunktet i et like stummende mørke som mannens. Men her er det nærliggende å tro at en langt senere kilde kommer oss til hjelp. *Jacob Elias Schøning* (1733-93) fikk nemlig behov for å dokumentere sin herkomst. Han satte seg naturlig nok i forbindelse med presten i fødebygda for å få et slikt papir, og den daværende sognepresten til Steigen skrev så ut følgende svært uvanlige dåps- eller snarere fødselsattest:

Efter Velædle og Høylærde Hr. Iacob Elias Schjønings Forlangende bevidnis efter Ministerial Bogens udvis at han er fød sidst i Maj Maaned 1732 Paa Gaarden Grøtøen i Stegens Præste Gjeld, af den berømte Hartvigske Familie, som Mand efter Mand meere end i 160 Aar tjente den deel af Guds Kirke som er hen lagt til Stegens Preste Gjeld. Laskestad den 26d Iulii 1776. H. J. Kaurin. P. L.

Arne Olufssøn ble utnevnt til sogneprest til Steigen 1614, og *Niels Hegelund* (1700-52) som var gift med en av herr Arnes etterkommere, døde i samme embete 1752. Hvis altså «mer enn 160 år» er riktig, må for det første Arne Olufssøn ha vært gift med en datter av sin forgjenger - Steigen-presten *Abel Michelssøn Broch* (d. 1613). Herr Arne var riktignok gift da han kom som sogneprest til Steigen. Men før det hadde han siden 1599 vært kapellan til Hamarøy, og i dette embetet hadde han etterfulgt nettopp Abel Broch, som rundt 1589 var blitt «residerende pastor» til Hamarøy. At Arne Olufssøn har giftet seg med en datter av mannen han fikk etterfølge først i prestestillingen i Hamarøy og så som sogneprest til Steigen, virker i seg selv alt annet enn urimelig.

Og i tillegg har vi altså opplysningen fra Jacob Elias Schønings «fødselsattest». Her kan vi med en viss rett ta utgangspunkt i at Abel Broch 1589 ble kapellan til Hamarøy - siden Hamarøy da var anneks til Steigen. Tidsspennet frem til Niels Hegelunds død blir 163 år - vitterlig mer enn 160. Men det er et spørsmål om ikke opplysningen om slektens lange

tjenestetid kan tas som en støtte for Finne-Grønns påstand om at Abel Michelssøn Bloch var sønn av forgjengeren som sogneprest til Steigen, Michel Olufssøn (d. ca. 1599). For om vi tenker oss som mer naturlig at opplysningen 1776 gjaldt tidsperioden samme slekt hadde sittet med sogneprestembetet i Steigen, må også herr Michel inn i bildet. Han hadde tiltrådt alt rundt 1560, og selv om «mer enn 160 år» da blir nærmere 200, kan det tenkes flere forklaringer på at presten Kaurin ikke tok hardere i. Michel Olufssøns periode som sogneprest lå svært langt tilbake i tid, så noe usikkerhet måtte det trolig uansett bli. Dessuten kan det tenkes at det i prestearkivet i 1770-årene fortsatt lå et dokument som en kunne ta utgangspunkt i for å bestemme hvor lenge medlemmer av den «berømte Hartvigske familie» hadde vært sogneprester i Steigen. Og i tilfelle kan dokumentet ha blitt satt opp sent i herr Michels embetstid.

Selve utgangspunktet for opplysningene om den gamle presteslektens lange funksjonstid i attesten fra 1776 må likevel være muntlige overleveringer ikke minst hos etterkommere som bodde i området. De har ganske sikkert hatt en sterk tradisjonsbevissthet - samtidig som de ikke har kunnet eller villet komme med påstander som ikke bygdesamfunnet omkring gikk god for. Til syvende og sist blir det derfor den kollektive hukommelsen i lokalmiljøet som ligger til grunn. Og 1776 var det bare 24 år siden den siste sognepresten av det gamle prestedynastiet var gått i graven, så det er liten grunn til å tvile på at den muntlige tradisjonen i hovedsak var korrekt.

Vi skal heller ikke utelukke muligheten for at vi har et svært konkret vitnesbyrd om den slektsmessige sammenhengen i presterekken i Steigen. På skiftet 15. oktober 1725 etter jektskipper og bondehandler Hartvig Hartvigssøn på Myklebostad i Steigen (ca. 1664-1725) blir det registrert to sølvskjeer *med Waaben og Nafn M.A.S.B og J.A.d.* Det er tallrike eksempler på feil ved gjengivelse av monogrammer på gjenstander, så første og annen bokstav i det første settet initialer kan være byttet om. Og i tilfelle er det svært nærliggende å tro at Abel Michelssøn Broch og hans kone har eid skjeene. Siden vi ikke har noen fullstendig oversikt over Abel Brochs barn, skal vi dessuten holde muligheten åpen for at en sønn av Steigen -presten har eid skjeene - som så er kommet til slektningen på Mykebostad ved arv. Vi kan naturligvis stille spørsmålet om Arne Olufssøn kan ha vært gift flere ganger, slik at enken Maren ikke nødvendigvis er mor til hans barn eller til til alle barna. Her kan vi i det minste slå fast at herr Arnes sønn Nils og hans kone, Ane Jørnsdotter (ca. 1618-93), kaller en av sine døtre Maren.

Artikkelen har tidligere stått i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift.

J. M. Schøning: *Nordlands-slegten Schøning i 360 aar* (Oslo, 1928)

RA. Rk. Nordlandene Irsk. 37.3.

I kirkeboken har Steigen-presten Arent Hartvigssøn - Arne Olufssøns sønnesønn - notert at han 10. søndag i trefoldighet (24. august) 1690 *holdt Liigpredikken ove min Faderbroder Niels ArentsØn, som var 81 Aargamel, 6 Maaneder og 3 uger.*

Jacob Elias Schøning -en sønn av Oluf Hartvigssøn og Appolona Schøning -var fra 1766 sogneprest til Kjøllefjord og Lebesby, fra 1772 også prost over Øst-Finnmark. I 1777 ble han sogneprest til Bamble.

RA. Danske kanselli. Norske innlegg 5. mars 1777. Attesten er gjengitt etter en kopi som fulgte Jacob Elias Schønings søknad om sogneprestembetet i Bamble. En takk til *Sigurd Engelstad*, som har gitt meg henvisningen til denne kilden.

Niels Hegelunds kone var *Ingeborg Cathrine Jentoft* (1695-1764), datter av sogneprest til Borge i Lofoten Hans Hanssøn Jentoft (ca. 1641-1718) og *Ingeborg Hartvigsdatter* (d. 1734) - datter av Steigen-presten Hartvig Arnessøn.

Andreas Erlandsen: *Biografiske Efterretninger om Geistligheden i Tromsø Stift* (Christiania, 1857), s. 110.

S. H. Finne-Grønn: *Legatslegten Broch* (Oslo, 1927), s. 1. Noe førstehånds kildebelegg for at Michel Olufssøn var far til Abel Michelssøn Broch, er likevel ikke påvist.

Salten skpr. 2 (1720-29), fol. 265b.

Maren Nilsdotter (ca. 1653-1732), gift med jektskipper *Karel Olsson* i Os i Kjerringøy (ca. 1632-1719). Ane Jørnsdotter og Nils Arnsson hadde i tillegg sønnene Arn (f. ca. 1647, i live 1665) og Jørn (i Vik i Steigen, d. 1697), som må ha dødd uten livsarvinger, og trolig også en datter, som *kan være Elen* (ca. 1645/70), andre kona til *Lars Krestensson* i Tårnvika i Sørfold (ca. 1630-88). Deres datter igjen var etter alt å dømme den *Beret Larsdotter* (1669-1752)

som er i Vik i Steigen 1697 ved giftermålet med dansken Iver Jenssøn Fierslev (ca. 1668-1748), som var i tjeneste hos lagmannen i Steigen. Ane Jørnsdotter - Nils Arnssons kone - var datter av jektskipperen Jørn Nilsson på Skagstad i Steigen (d. ca. 1646), som eide bl.a. gården Vik i samme bygda. Fra Jørn kom så Vik over til værsønnen Nils Arnsson, fra ham til sønnen Jørn og fra ham igjen til søstermannen Iver Fierslev. Nils Arnsson eide dessuten 1 våg i gården Leirvika i Steigen. I tilknytning til et makeskifte 1746 gjør Iver Fierslev krav på denne eiendommen på sin kones vegne.